Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, 1936-03-24, iš Kauno – į Tilžę

Mielas Juozapai, / Dėl leidimo eit pas Adolpą pasirūpinsiu.

Mielas Juozapai,

Dėl leidimo eit pas Adolpą [1] pasirūpinsiu. Tik, rodosi, sprendimas bus jau įsiteisėjęs [2], o jam įsiteisėjus – bent tris mėnesius lankyti niekas negali. Tikrai nežinau, – patirsiu.

Man daugiau rūpesčio sudaro antras tavo [3] sumanymas, – atkviesti Aniolą [4] su žmona [5].

Savaime suprantama, prie atkvietimo finansavimo ir aš turėsiu prisidėti, o šiuo metu tokia nenumatyta pozicija, kai dar neužsimokėjau už sklypą [6], man nėra labai maloni. Na, tiek, gausiu kur kredito. Svarbesnė antroji sumanymo pusė.

Su mano sveikata tiek netvarka, kad aš žūtbūt Velykom norėjau pasilsėt – nuvažiuot kur į Sanatoriją [7]. Jei atvažiuos Aniolas – vargu ar aš galiu išvažiuoti? Gi atsisakyti nuo Velykų poilsio man būtų labai sunku dabar. Ta pati padėtis ir pas Kazimierą [8]. Juk atvažiavus Aniolui – reikia sudaryti programą, reikia rūpintis jį „užimti“, o tai reiškia: kol jis bus – reikia jam atiduoti visą laiką.

Tavo samprotavimas: Tu jį kvieti ir apgyvendinsi viešbuty – nėra visai tvarkoj. Kai aš ir Kazimieras turime butus – apgyvendinti viešbuty – būtų Aniolui įžeidimas. Dar didesnis įžeidimas būtų: jeigu aš išvažiuočiau į sanatoriją, mano butas būtų tuščias, o Aniolas gyventų viešbuty! Kas išeitų: vienas brolis kviečia, finansuoja kelionę, o kitas – išvažiuoja ir net į butą neįsileidžia! Rezultate Aniolas tiktai įsiustų ant manęs!

Dabar – atiduoti jam butą (jei išvažiuočiau, ar ne), – vėl nežinau, kokioj formoj jo sveikata. Tikrų žinių neturiu. Turbūt, jam išvažiavus reikėtų daryti dezinfekcija, – trijų dienų malonumas. Atvirai pasakius, to aš kiek prisibijočiau [9]. Stačiai nežinau, kaip pasielgti. Kai tu Aniolą kvieti, man išvažiuoti neišpuola. Bet ir pasilikus, – kaip pasielgti? Kaip išaiškinti padėtį Aniolui? Tu prieš jį būsi visiškai tvarkoj, bet kaip [1r] // [1v] // daryti mums su Kazimieru?

Suprasčiau dar, kad Aniolas važiuotų su gydytojais pasitarti. Betgi šventėm – kitas reikalas. O jo žmonos atvažiavimas ir dar šventėm – nelabai tedžiugina. Jei Tavo sumanymas bus realizuotas, tai kitos išeities nebus, kaip tik aš turėsiu atsisakyti atostogų, pasilikt Kaune ir užleisti savo butą [10]. Jeigu jau kviesti, tai reikia gi ir priėmimą žmoniškai organizuoti, ir sudaryti programa, ir atitinkamomis dovanomis pasirūpinti. Žinai gi Baibokų psichologiją, ir su ja nesiskaityti negalima. Man būtų labai nesmagu, jei Aniolas ras pagrindo mane pravardžiuoti.

Nežinau, ar Adolpui būtų malonu, jei Aniolas eitų jo lankyti? Leidimą bandysiu parūpinti.

Kuriais keliais manai automobiliu važiuoti Velykom į Kauną? Man rodos, panemuniais nė nebandyk. Vienintelis kelias – pro Virbalį, Vilkaviškį, Marijampolę – plentu. Vieškeliai bus netvarkoj. Pro Skirsnemunę – neišvažiuosi, nuklimpsi. Iki balandžio 20 d. mūsų vieškeliais nėra ko važinėtis.

Parašyk konkrečiau, kaip tu manai Aniolą atsilankymą tvarkyti. Dabar pastatei mane prieš tokį uždavinį, kurio aš nemoku išspręsti.

Labų dienų p. Bronei [11] nuo mūsų visų [12].

Br. Balys [13]

Kaunas

1936. III. 24 [14]. [2r] // [2v] //

KOMENTARAI

[1] Adolfas Sruoga (1887–1941) – vyresnysis Balio Sruogos brolis, nuo 1933 m. spalio 14 d. kalinys Kauno sunkiųjų darbų kalėjime.

[2] 1935-02-26 Kauno apygardos teismui pripažinus Adolfą Sruogą kaltu dėl pašto ženklų suklastojimo, tikrųjų ženklų išėmimo ir jų išplatinimo, jis nuteistas 15 metų, bausmę atliko Kauno sunkiųjų darbų kalėjime.
1936-01-23 Kauno apygardos teisme priimtas sprendimas dėl Mažosios pašto ženklų bylos, arba bylos dėl klaidų, kurioje Adolfas Sruoga pripažintas kaltu, tačiau nenubaustas dėl senaties.

[3] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausias Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, Užsienio reikalų ministerijos tarnautojas, 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje.

[4] Aniolas Sruoga (1890–1936) – vyresnysis Balio Sruogos brolis, ūkininkas Baibokuose, po tėvo Pranciškaus Sruogos mirties 1931 m. Baibokų ūkio paveldėtojas, tvarkytojas.

[5] Salomėja Balčiūnaitė-Sruogienė (1909–2004) – antroji Aniolo Sruogos žmona, Baibokų šeimininkė.

[6] Balys Sruoga 1931-09-15 buvo paėmęs 8 500 litų paskolą iš Kauno taupomųjų valstybės kasų, kasmet turėdavo grąžinti po 500 litų, papildomai dar 120 litų už sumokėjimo termino pratęsimą. 1936 m. Balys Sruoga turėjo dar 1 000 litų negrąžintos paskolos (Taupomoji valstybės kasa, „Pranešimai ir kvitai B. Sruogai dėl paskolos“, Kaunas, 1931–1938, [Taupomųjų valstybės kasų valdytojo ir buhalterio pasirašyti mašinraščiai], in: LLTI BR, f. 53, b. 1027, l. 1–7r).

[7] Balys Sruoga planavo vykti į Alytaus sanatoriją, pas gydytoją Benjaminą Petrovą.

[8] Kazimieras Sruoga (1899–1974) – jauniausias Balio Sruogos brolis. Ekonomistas, 1936–1940 m. akcinės bendrovės „Maistas“ direktoriaus pavaduotojas.

[9] Aniolas Sruoga sirgo tuberkulioze, „buvo gydomas džiovininkų sanatorijoje prie Kauno, paskui Alytuje, bet jo sveikata ėjo blogyn“ (Vanda Sruogienė, „Paaiškinimai ir priedai“, in: Balys Sruoga mūsų atsiminimuose, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 413).

[10] Nuo 1927 m. rudens Balys Sruoga su šeima gyveno Kaune, Žemuogių gatvėje, Nr. 4 [dabar Nr. 6] – nuomojo butą dviaukščiame erdviame mediniame Vinco Bilevičiaus ir jo žmonos Sofijos Bilevičienės name: „Sruogai gyveno mūsų namuose dešimt suvirš metų, iki pasistatė 1938 m. namus Ramiojoje g-vėje“ (Vincas Bilevičius, „Profesorių namai Kaune“, in: Balys Sruoga mūsų atsiminimuose, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 191); „Sruogos gyveno Žemuogių gatvėj. Tai buvo nedidelis geltonas keturių butų namas gatvės gale. Jie gyveno kairėje pusėje, antrame aukšte“ (Elena Rimkaitė, „[Atsiminimai apie Balį Sruogą]“, in: *Balys Didysis*, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 124).

Namo, pastatyto 1926 m., apgyvendinimo istoriją prisiminė jo savininkų anūkė VDU profesorė Milda Danytė: „Iš namiškių prisiminimų žinau, kad seneliai ketino butus nuomoti būtent profesūrai. Mano senelis Vincas buvo dvyliktas vaikas, gimęs neturtingoje šeimoje, todėl labai gerbė mokslą, žinias ir išsilavinusius žmones. Dar statant namą čia lankydavosi Balys Sruoga su maža dukrele ant pečių. Jis sakydavęs – tik įrenkit didelius butus su gerom voniom, tai profesoriai čia mielai apsigyvens. Tada Kaune labai trūko gyvenamojo ploto, nes daug kas telkėsi sostinėje“ ([Be autoriaus], „Šviesios dvasios namas Žemuogių gatvėje“, žr. *Kauno diena*, Kaunas, 2008-05-15, in: https://m.kauno.diena.lt/dienrastis/kita/sviesios-dvasios-namas-zemuogiu-gatveje-34859), (2026-06-17);

Profesorių namo Kaune atmosferą apibūdino Balio Sruogos dukra: „Šituose namuose mes, vaikai, jautėmės kaip rojuje: čia buvo linksma, visi kaimynai draugavo, kartu švęsdavo šventes. Su universiteto dėstytojo Studeraus dukrele mes žaisdavome, pas Sofiją Čiurlionienę vakarais eidavau mokytis rankdarbių, – tolimos vaikystės prisiminimais dalijosi Dalia Sruogaitė“ (Idem, in: *Ibid*.).

Prieškariu Balio Sruogos kaimynai Vinco ir Sofijos Bilevičių namuose buvo „garsūs meno ir mokslo veikėjai, Vytauto Didžiojo universiteto profesoriai“: „1926–1929 m. – Kazys Pakštas, 1927–1929 m. – Vladimiras Šilkarskis, 1928–1929 m. – Levas Karsavinas, 1930–1933 m. – Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė, 1935–1940 m. – Gotlybas Studerus“ (Idem, in: *op. cit*.).

Išliko buto Profesorių name nuomos kvitai. Sruogų šeima per mėnesį už butą mokėdavo 300 litų, prisidėdavo dar papildomas 3 litų mokestis už elektrinį vandens variklį (Vincas ir Sofija Bilevičiai, „Kvitai B. Sruogai už butą“, Kaunas, 1929–1932, in: *LLTI BR*, f. 53, b. 1012, l. 1–9r).

[11] Bronislava Sruogienė (1896–1950) – Balio Sruogos vyriausiojo brolio Juozapo Sruogos žmona.

[12] Linkėjimų Juozapo Sruogos šeimai siuntė rašytojo dukra Dalia Sruogaitė (1925–2015) ir žmona Vanda Daugirdaitė-Sruogienė (1899–1997) – 1928–1939 m. Kauno III valstybinės gimnazijos istorijos mokytoja, nuo 1935 m. tos pačios gimnazijos inspektorė.

[13] Balys Sruoga (1896–1947) – Juozapo Sruogos brolis, Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas (dėstė rusų literatūrą, pasaulinio teatro istoriją, vadovavo slavistikos ir teatro seminarams, įsteigė akademinę dramos studiją); nuo 1932 m. – profesorius.

[14] Balys Sruoga atsakė į anksčiau, prieš keletą dienų, jam rašytą brolio Juozapo Sruogos laišką:

„Mielas Boleslavai,

Labai ačiū poniai Vandai ir Tau už atmintį ir linkėjimus. Velykoms noriu nuvykti automobiliu į Kauną su visa šeima. – Girdėjau, kad jūs rengiatės į Alytų poilsiui.

Aš turiu sumanymą atkviesti Aniolą į Kauną. Žadėjau apmokėti jo kelionės (su žmona) išlaidas ir pragyvenimą viešbutyje.

Po švenčių galės pasitarti su gydytojais. – Iš Aniolo žinios kol kas dar negavau. Gal jis ir nepanorės atvykti.

Būdamas Kaune norėčiau aplankyti Adolpą, tik nežinia, ar galėsiu Didžiajame penktadieny arba šeštadieny gauti leidimą iš teismo. Gal kartais tu galėtum parūpinti man tą leidimą? – Juog tai vien formos dalykas. O gal ir Aniolas galėtų gauti tą leidimą? Būčiau tau už tai labai dėkingas. Juog užtenka nueiti į raštinę ir leidimas duodamas. Jeigu leidimas nebus iš anksto parengtas, – tai turbūt pasimatyti negalėsiu.

Jau antra diena gražus oras.
Mano auto stovi (nestartuoja iš vietos). Tikiuosiu, kad šiandien pavyks jį išjudinti.
Daug gražių linkėjimų poniai Vandai, tau ir Daliutei iš mūsų visų.

Brolis Juozapas

Tilžė, 1936 III 21. –“

(Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1936-03-21, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 856, l. 1r–v).